

Процюк Олег Володимирович,

професор кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент;

Алексєєва-Процюк Діана Олександрівна,

провідний науковий співробітник наукової
лабораторії з проблем досудового розслідування
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат історичних наук, старший науковий
співробітник

НЕЗАКОННЕ ВИКОРИСТАННЯ ІНСАЙДЕРСЬКОЇ ІНФОРМАЦІЇ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ЯВИЩА

Тематика правового упорядкування відносин щодо обігу інсайдерської інформації як істотної, публічно не розкритої інформації, особливого різновиду службової таємниці, є порівняно новою не лише для України, але й для юридичної науки та практики більшості держав світу.

Актуальність проблематики неможливо заперечувати, оскільки ефективне правове упорядкування відносин щодо інсайдерської інформації – це один з найнадійніших та найдієвіших механізмів залучення інвестицій, бо гарантує вихід національних компаній на міжнародні ринки капіталу. Цю проблему слід позиціонувати у точці перетину національної інформаційної та фінансової безпеки, яка потребує всебічного комплексного опрацювання, оскільки стосується правових норм, які регламентують ринки капіталів й мають бути спрямованими на забезпечення чесних і справедливих трансакцій (угод тощо). Із суто правової точки зору, інсайдерська інформація – це службова інформація (інформація, яка становить службову таємницю), яка може істотно вплинути на ціну акцій або ж рішення потенційних інвесторів. Йдеться, зокрема, про точну й конкретну ділову або фінансову інформацію, яка не була своєчасно поширена або надана її власником, що справило вплив на ціни фінансових інструментів, іноземної валюти і (або) товарів.

На більшості розвинених фондових ринках світу діють закони, що забороняють торгівлю інсайдерською інформацією «інсайдерами», до яких зазвичай відносять порівняно широке коло осіб, які мають до такої інформації доступ.

20 травня 2011 року Президент України підписав закон, який забороняє використання інсайдерської інформації на фондовому ринку

й передбачає впровадження в Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний кодекс України, Закони України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» та «Про цінні папери та фондовий ринок» відповідних змін, скерованих на попередження фактів використання на фондовому ринку інсайдерської інформації [1, с. 56–58].

Основним безпосереднім об'єктом злочину виступають суспільні відносини у сфері функціонування фондового ринку. Додатковим безпосереднім об'єктом визнаються право власності та засади добросовісної конкуренції. Суспільна небезпечність злочину полягає в тому, що незаконне використання інсайдерської інформації може негативно вплинути на стабільність фондового ринку і призвести до погіршення привабливості емітентів.

Конструктивною особливістю даного складу злочину є те, що частинами 1 і 2 даної статті передбачено самостійні склади злочину з однаковими конструкціями.

Предметом злочину визнається інсайдерська інформація. – будь-яка неопрілюднена інформація про емітента, його цінні папери або правочини щодо них, оприлюднення якої може значно вплинути на вартість цінних паперів (ст. 44 Закону України від 23 лютого 2006 р. № 3480-IV «Про цінні папери та фондовий ринок»). Не є інсайдерською інформацією щодо оцінки вартості цінних паперів або фінансово-господарського стану емітента, якщо вона отримана виключно на основі оприлюдненої інформації або інформації з інших публічних джерел, не заборонених законодавством. З об'єктивної сторони злочин характеризується діями (як за ч. 1, так і за ч. 2 ст. 232-1 КК), суспільно небезпечними наслідками та причинним зв'язком між діями і наслідками.

Дії, передбачені ч. 1, полягають в умисному незаконному розголошенні інсайдерської інформації; її передачі або наданні доступу до неї; наданні з використанням такої інформації рекомендацій стосовно придбання або відчуження цінних паперів чи похідних (деривативів); ч. 2 – у вчиненні з використанням інсайдерської інформації на власну користь або на користь інших осіб правочинів, спрямованих на придбання або відчуження цінних паперів чи похідних (деривативів), яких стосується інсайдерська інформація. Наслідки як у ч. 1, так і в ч. 2 коментованої статті описані однаково: отримання особою, яка вчинила зазначені дії, чи третіми особами необґрунтованого прибутку в значному розмірі; уникнення учасником фондового ринку чи третіми особами значних збитків; заподіяння значної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або

інтересам юридичних осіб (вичерпне тлумачення останніх двох видів шкоди наведено у п. 1 примітки до ст. 2321 КК).

Даний злочин вважається закінченим з моменту настання хоча б одного із зазначених у диспозиції наслідків (матеріальний склад).

Незаконним розголошенням інсайдерської інформації слід вважати її розкриття або повідомлення у будь-який спосіб хоча б одній особі, яка не має легітимних підстав бути ознайомленою з такою інформацією. Незаконна передача інсайдерської інформації – це її передача у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою факсимільних засобів, на носіях будь-якого виду, а також у будь-якій загальноприйнятій формі, зрозумілій для сприйняття іншою особою, яка не має легітимних підстав бути ознайомленою з такою інформацією. Під незаконним наданням доступу до інсайдерської інформації потрібно розуміти надання особі, яка не має легітимних підстав мати доступ до такої інформації, можливостей заволодіти нею або скопіювати її або створення умов для цього. Надання з використанням інсайдерської інформації рекомендацій стосовно придбання або відчуження цінних паперів чи похідних (деривативів) може стосуватися прийняття рішення про їх придбання або відчуження, а також інших дій щодо вчинення правочинів іншою особою.

Головною ознакою вчинення з використанням інсайдерської інформації правочинів, спрямованих на придбання або відчуження цінних паперів чи похідних (деривативів), яких стосується інсайдерська інформація, є те, що суб'єкт злочину вчиняє правочини на власну користь або на користь інших осіб. Не визнається злочиним розкриття інсайдерської інформації на вимогу уповноважених органів у випадках, передбачених законодавством (за рішенням суду, на письмову вимогу органів прокуратури, служби безпеки, внутрішніх справ, ДКЦПФР, АМК та інших державних органів).

Під особами (суб'єкт злочину), які вчинили дії, передбачені цією статтею, розуміються: посадові особи емітента, у тому числі ті, які були посадовими особами емітента на момент ознайомлення з інсайдерською інформацією; особи, які мають доступ до інсайдерської інформації у зв'язку з виконанням ними трудових (службових) обов'язків або договірних зобов'язань незалежно від відносин з емітентом, у тому числі співробітники професійних учасників фондового ринку; державні службовці, яким відома інсайдерська інформація внаслідок виконання ними посадових (службових) обов'язків; особи, які ознайомилися з інсайдерською інформацією неправомірним шляхом; аудитори, нотаріуси, експерти, оцінювачі, арбітражні керуючі або інші особи, які виконують надані законом публічні повноваження. Суб'єктивна сторона злочину характеризується умисною формою вини, ставлення до наслідків може бути як умисним,

так і необережним. У разі розголошення інсайдерської інформації службовою особою з необережності, що призвело до заподіяння істотної шкоди чи тяжких наслідків, вчинене слід кваліфікувати як службову недбалість за ст. 367 КК [2, с. 458–459].

З урахуванням вищевикладеного можна дійти висновку про те, що предметом злочину за ст. 232-1 КК України на даний час є інсайдерська інформація, тобто: будь-яка неоприлюднена інформація про емітента, його цінні папери або правочини щодо них, оприлюднення якої може значно вплинути на вартість цінних паперів. Не може визнаватись інсайдерською інформація щодо оцінки вартості цінних паперів або фінансово-господарського стану емітента, якщо вона отримана виключно на основі оприлюдненої інформації або інформації з інших публічних джерел, не заборонених законодавством.

Список використаних джерел

1. Ходос Л. В. Правове регулювання обігу інсайдерської інформації. *Правова інформатика*. № 1 (37). 2013. С. 56–63.
2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Гришук, А. В. Савченко [та ін.] ; За заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея; НАВС. К. : Юрінком Інтер, 2018. 1064 с.